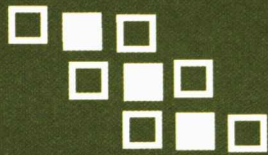
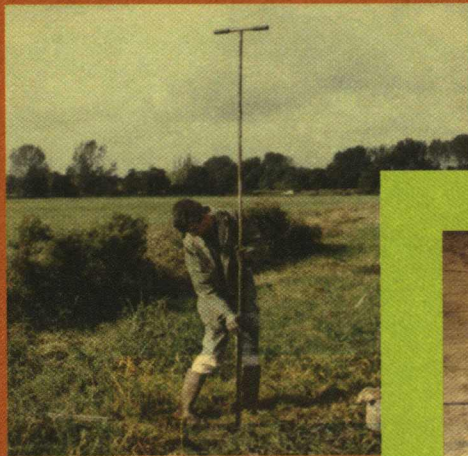

archeologisch onderzoeks- en adviesbureau

de steekproef

Noordhorn, Hamsterpad

Een Inventariserend Archeologisch
Veldonderzoek

2005-6/08

*Noordhorn, Hamsterpad
Een Inventariserend Archeologisch
Veldonderzoek*

Een onderzoek in opdracht van
HKB Stedenbouwkundigen

juni 2005
rapportnummer 2005-6/08
tekst door
drs. Inger Woltinge
en dr. Johan Jelsma

De Steekproef, Archeologisch
Onderzoeks- en Adviesbureau
Hogeweg 3
9801 TG Zuidhorn
telefoon 050 - 5779784
fax 050 - 5779786
internet www.desteckproef.nl
e-mail info@desteckproef.nl

Inleiding

Locatie

Ten zuiden van het Hamsterpad in Noordhorn (gemeente Zuidhorn) is een inventariserend archeologisch veldonderzoek uitgevoerd. Het plangebied bevindt zich ten zuiden van de bebouwing aan het Hamsterpad en ten oosten van de bebouwing langs de Esdoornstraat (zie Figuren 1 en 3). Het totale plangebied heeft een oppervlakte van ongeveer 3,2 hectare en ligt op ongeveer 1 m boven het NAP. Het terrein is momenteel in gebruik als grasland.

De oostelijke helft van het plangebied houdt een agrarische bestemming. Omdat er geen bodemingrepen gepland zijn in dit terrein is hier geen archeologisch bodemonderzoek uitgevoerd.

De RD-centrumcoördinaten zijn 222, 625/5586,550.

Bureauonderzoek

De bodem in het plangebied bestaat voornamelijk uit een beekerdgrond met lemig fijn zand en keileem beginnend tussen 40 en 120 cm onder het maaiveld en tenminste 20 cm dik. In het oosten bestaat de bodem uit een kalkarme poldervaaggrond met klei (classificaties bodemkaart respectievelijk pZg23x en Mn85C met grondwatertrap V: gemiddelde hoogste grondwaterstand minder dan 40 cm en gemiddelde laagste grondwaterstand meer dan 120 cm beneden het maaiveld). Volgens de Fysisch Geografische Kaart van de Provincie Groningen ligt het plangebied op de grens van een glaciële rug en een zeeboezemvlakte (classificaties respectievelijk aGr1g en Mv4). De glaciële rug heeft een dekzandbedekking en glaciëel materiaal binnen 120 cm onder het maaiveld en een cultuurdek van tenminste 50 cm dik.

Op de Grote Historische Atlas van Nederland 1: 50000, 2 Noord-Nederland 1851-1855 is het plangebied weergegeven als weiland. Het gebied heeft een middelhoge trefkans op archeologische sporen op de Indicatieve kaart voor Archeologische Waarden (IKAW). In het uiterste westen van het plangebied bevindt zich een strook grond met een hoge trefkans op archeologische sporen.

In de directe omgeving van het plangebied is een tweetal terreinen van archeologische waarde bekend in het Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB). Daarnaast zijn er uit de omgeving twee meldingen bekend in het Centraal Archeologisch Archief (CAA) van de ROB. De dorpskern van Noordhorn, daterend uit de Late Middeleeuwen (1050 tot 1500 nC)

komt in het CMA voor als terrein van hoge archeologische waarde (monumentnummer 15214, CMA-nr. 07C-192). Ten noorden van het plangebied en het Hamsterpad liggen de resten van de in 1852 gesloopte borg Noordwijk (monumentnummer 7080, CMA-nr. 07C-129). De borg wordt voor het eerst genoemd in 1760, wanneer het lid van de Hoge Justitiekamer Johan Wolbers het gebouw koopt¹. Het terrein heeft volgens het CMA een hoge archeologische waarde.

Ten noordwesten van het plangebied is in een bouwput bij een huis aan de Verlengde Oosterweg een laat Neolithische hamerbijl gevonden, datering 2850 tot 2000 vC (waarnemingsnummer 238374, CAA-nr. 07CN-16). Ten zuiden van het plangebied bevindt zich de Nederlands Hervormde kerk van Zuidhorn. Bij een opgraving in 1975 bleek dat de kerk dateert uit de Late Middeleeuwen (waarnemingsnummer 9955, CAA-nr. 07CN-9). Alle meldingen van vondsten en terreinen uit de omgeving van het plangebied zijn opgenomen in Tabel 1.

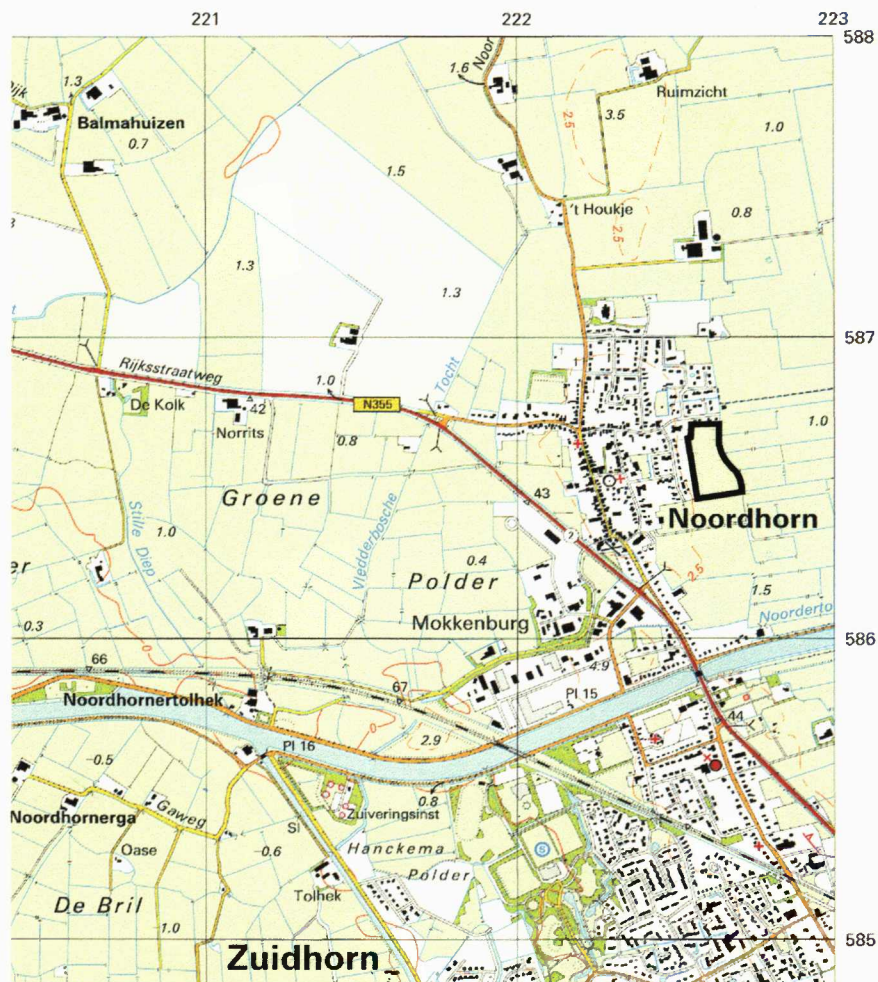
Tabel 1. Archeologisch waardevolle terreinen en vondsten in de omgeving van plangebied Noordhorn, Hamsterpad.

CMA/CAA-nrs.	Datering	Omschrijving	RD-coördinaten
CMA			
15214 (07C-192)	Late Middeleeuwen (LME), 1050 - 1500 nC tot Nieuwe Tijd (NT), 1500 - 1950 nC	dorpskern Noordhorn	222,272/586,513
7080 (07C-129)	NT	resten borgterrein 'Noordwijk'	222,560/586,775
CAA			
238374 (07CN-16)	Laat Neolithicum, 2850 tot 2000 vC	hamerbijl	222,325/586,750
9955 (07CN-9)	LME tot NT B, 1650 - 1850 nC	kerk	222,530/586,290

Aanleiding en doel

Dit onderzoek werd uitgevoerd in opdracht van HKB Stedenbouwkundigen, vertegenwoordigd door dhr. B. Hilderink. De aanleiding voor het onderzoek is het plan tot nieuwbouw van woningen op de westelijke helft van het terrein. Het doel van het onderzoek is het in kaart brengen en inschatten van de gaafheid van eventuele archeologische sporen in dit gebied.

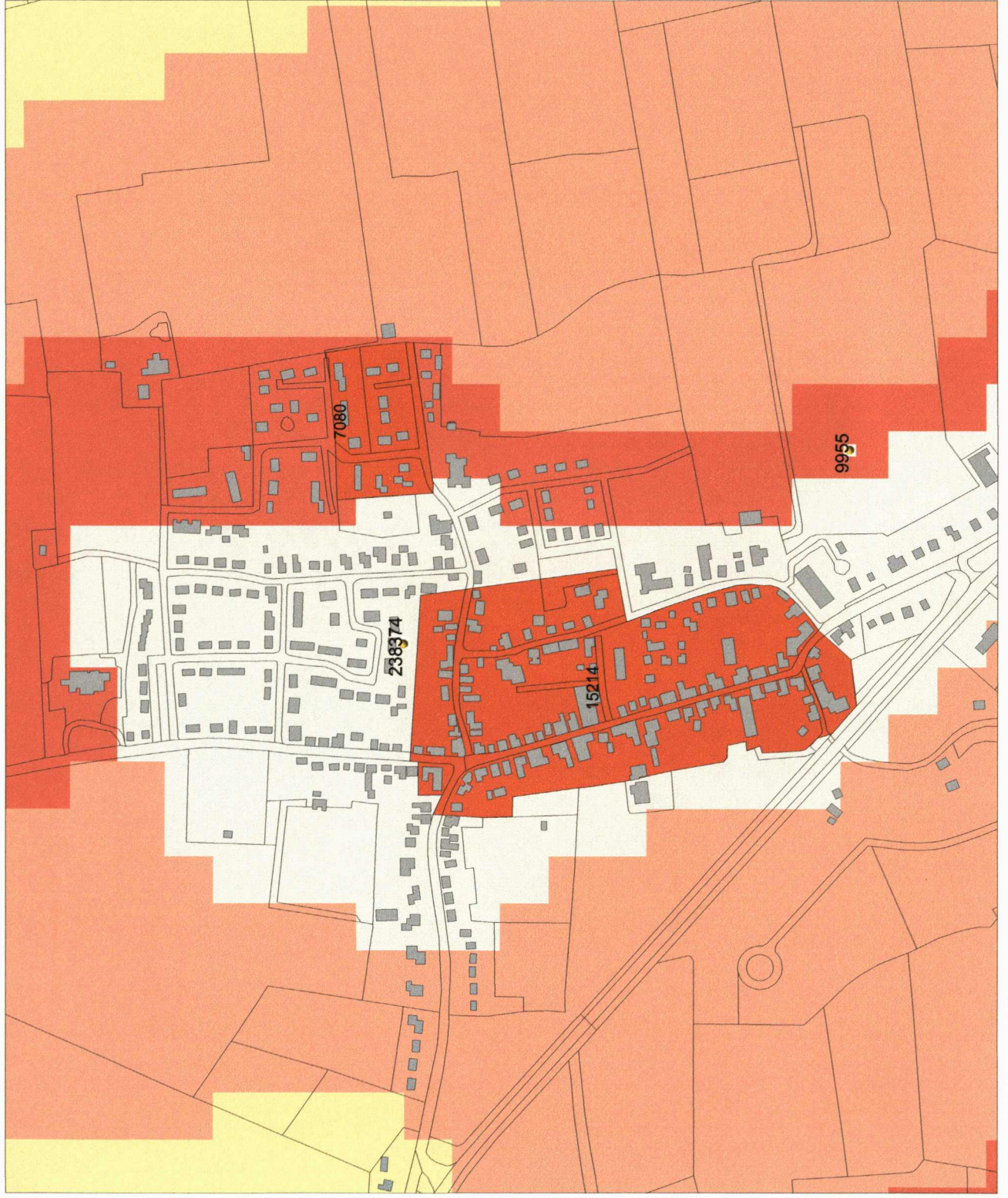
¹ Formsma, W.J., R.A. Luitjens-Dijkveld Stol & A. Pathuis, 1987. *De Ommelander Borgen en Steenhuizen*. Tweede druk. Van Gorcum, Assen/Maastricht.

Figuur 1. Noordhorn, Hamsterpad. Overzichtskaart 1 : 25000. Het plangebied is zwart omlijnd.
 [Naar: ANWB 2004. *Topografische Atlas 1: 25000 Groningen*. ANWB, Den Haag].

Noordhorn, Hamsterpad

Figuur 2. Bekende en verwachte archeologische waarden.

Legenda

HUIZEN

WAARNEMINGEN

VONDSTMELDINGEN

TOP10 ((e)TDN)

MONUMENTEN

archeologische betekenis

archeologische waarde

hoge archeologische waarde

zeer hoge archeologische waarde

zeer hoge arch waarde, beschermd

IKAW

zeer lage trefkans

lage trefkans

middelhoge trefkans

hoge trefkans

lage trefkans (water)

middelhoge trefkans (water)

hoge trefkans (water)

water

niet gekarteerd

0 100 m

ROB
ArchisII

Methoden en technieken

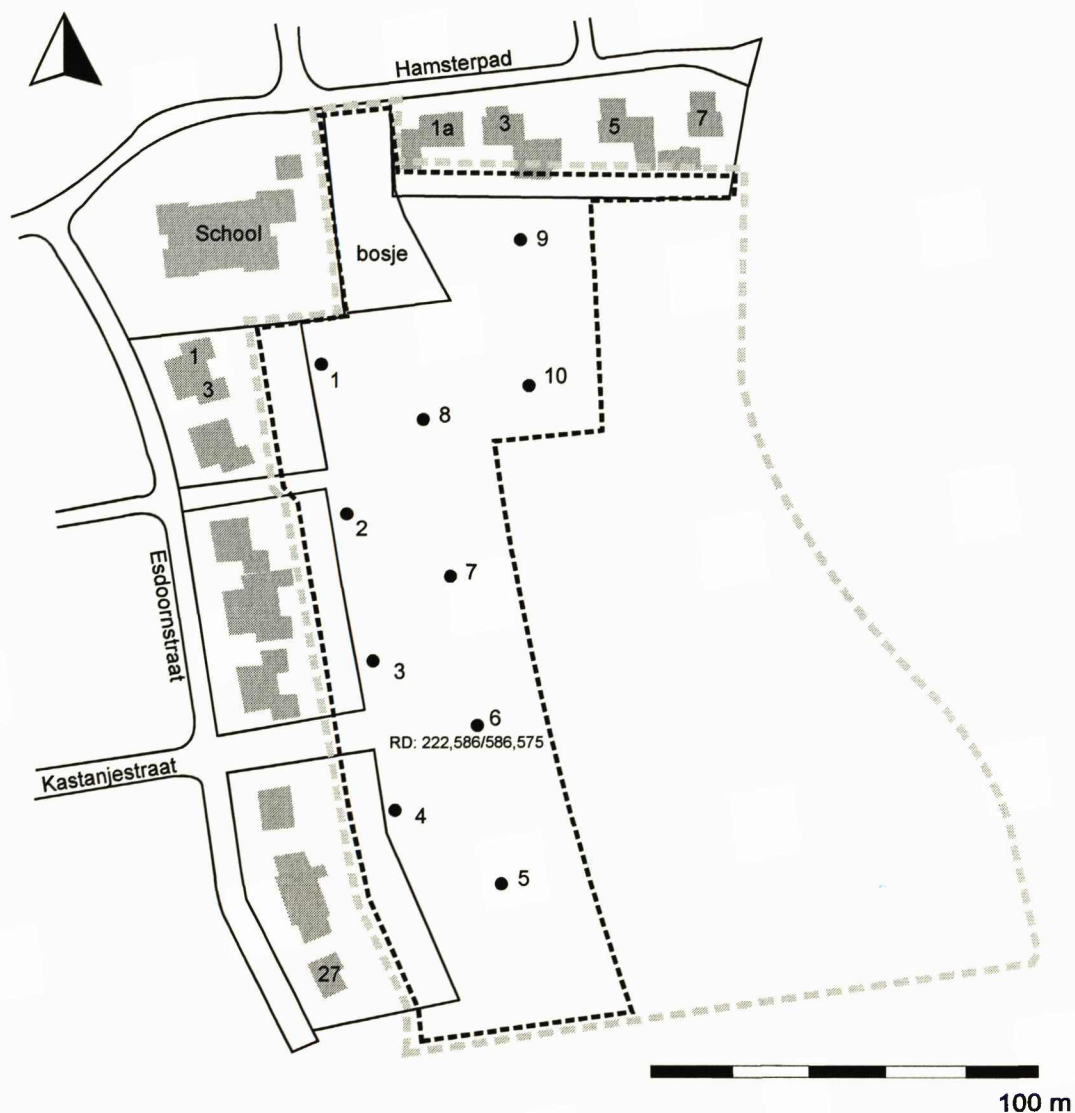
Het meetsysteem

In het plangebied zijn 10 grondboringen geplaatst. Boringen 1 tot en met 8 liggen op twee evenwijdige raaien. De eerste raai (boringen 1 tot en met 4) ligt op 2 meter van en evenwijdig aan de grens van het weiland met de tuinen van de huizen aan de Esdoornstraat. De tweede raai, met boringen 5 tot en met 8, ligt op 25 m ten oosten van de eerste. De afstand tussen de boringen op een raai is 40 m. Boringen 9 en 10 liggen in het verlengde van de achtergevel van huisnummer 3 aan het Hamsterpad. De boringen liggen respectievelijk op 10 en 50 m van de perceelscheiding met de tuin van dit huis.

De RD-coördinaten van boring 6 zijn gemeten met behulp van het Global Positioning System (GPS). Voor de precieze locaties van de boringen wordt verwezen naar Figuur 3.

Werkwijze

Er zijn grondboringen uitgevoerd met een 10 cm edelmanboor; hiermee is de kwaliteit van de bodem bepaald. De opgeboorde grond werd gezeefd op een 4 mm zeef en doorzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren, zoals aardewerk, bewerkt of verbrand vuursteen, metaal, houtskool en cultuurlagen.

Figuur 3. Noordhorn, Hamsterpad. Situatietekening met de boorlocaties. De genummerde zwarte punten geven de uitgevoerde boringen weer. De begrenzing van het totale plangebied is met een grijze onderbroken lijn aangegeven. De begrenzing van het terrein dat als bestemming nieuwbouw heeft en waar het archeologisch veldonderzoek is verricht, is met een zwarte onderbroken lijn aangegeven.

Resultaten

Het veldwerk vond plaats op 14 juni 2005. De resultaten per boring zijn weergegeven in de Appendix. De bodem in het plangebied heeft een homogeen karakter. In alle boringen is onder de kleiige bouwvoor (of, in het geval van boring 1, opgebracht zand) een lemige zandlaag aanwezig. In deze laag bevinden zich in alle boringen grind, ijzervlekken en recent puin. In drie van de tien boringen is onder deze laag een roestlaagje in de bodem aangetroffen (boringen 2, 5 en 6). Onder de lemige laag is in alle boringen een intacte grijze laag zand waargenomen. Ook in deze laag bevinden zich grind en ijzervlekken. Het volgens de bodemkaart en de Fysisch Geografische kaart aanwezige esdek (cultuurdek) is in de boringen niet waargenomen.

Tijdens het veldwerk zijn in de boringen en aan het oppervlak geen archeologische indicatoren aangetroffen.

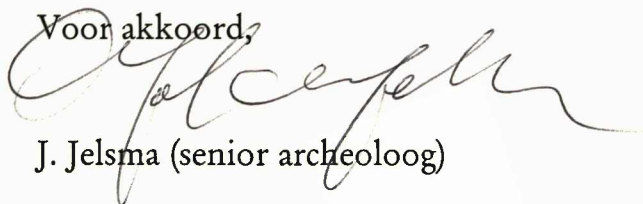
Conclusies en advies

In het plangebied heeft zich geen podzolprofiel ontwikkeld, wat er op wijst dat het in het verleden hoogstwaarschijnlijk te nat is geweest voor plantengroei. Daarmee is het hoogstwaarschijnlijk ook te nat geweest voor prehistorische bewoning. In alle boringen komen tot een minimale diepte van 55 cm onder het maaiveld recente puinsporen voor. Het op kaarten genoemde cultuurdek is tijdens het veldonderzoek niet aangetroffen. Het onderzoeksgebied ligt buiten de begrenzing van het esdek van Noordhorn.

Het terrein heeft een middelhoge trefkans heeft op archeologische sporen op de IKAW en uit de omgeving is een tweetal terreinen van hoge archeologische waarde uit de Late Middeleeuwen en later bekend. Aanwijzingen voor dergelijke of andere archeologische sporen zijn tijdens het veldwerk in het onderzoeksgebied echter niet gevonden. Op basis van de resultaten van het veldonderzoek concluderen wij dat de kans op archeologische grondsporen klein is. Op basis van de huidige staat van kennis zijn beperkende en/of beschermende maatregelen niet wetenschappelijk verdedigbaar. Vervolgonderzoek wordt voor het plangebied aan het Hamsterpad te Noordhorn dan ook niet noodzakelijk geacht.

Wel wijzen wij er op dat indien bij werkzaamheden desondanks archeologische vondsten waarden worden aangetroffen, deze volgens de Monumentenwet 1988, artikel 47, gemeld moeten worden bij de gemeente Zuidhorn.

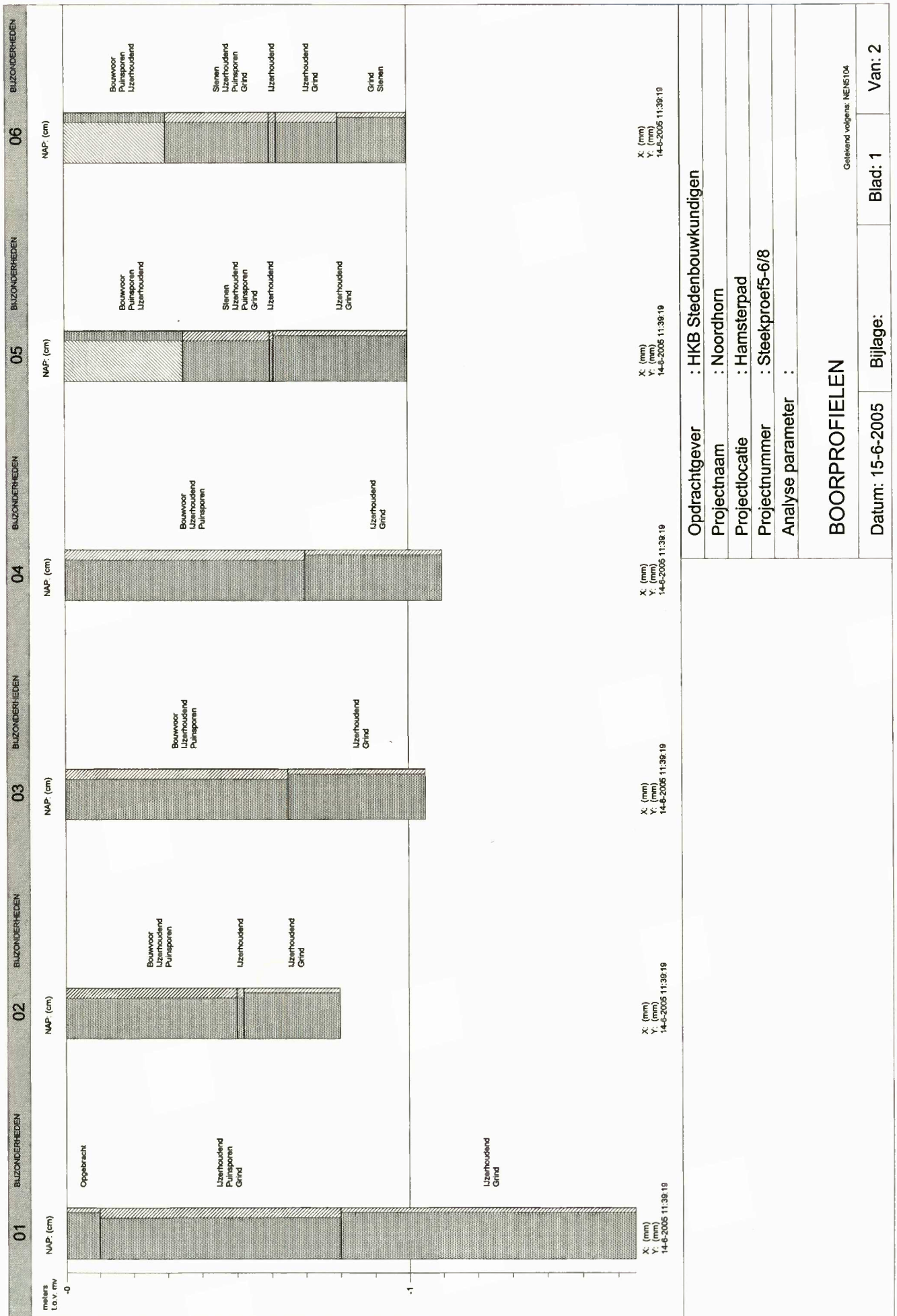
Voor akkoord,

J. Jelsma (senior archeoloog)

Appendix

Noordhorn, Hamsterpad: boorprofielen en bodembeschrijving volgens NEN5104.

Opdrachtgever : HKB Stedenbouwkundigen
 Projectnaam : Noordhorn
 Projectlocatie : Hamsterpad
 Projectnummer : Steekproef5-6/8
 Analyse parameter :

BOORPROFIELEN

Colektend volgens: NEN5104

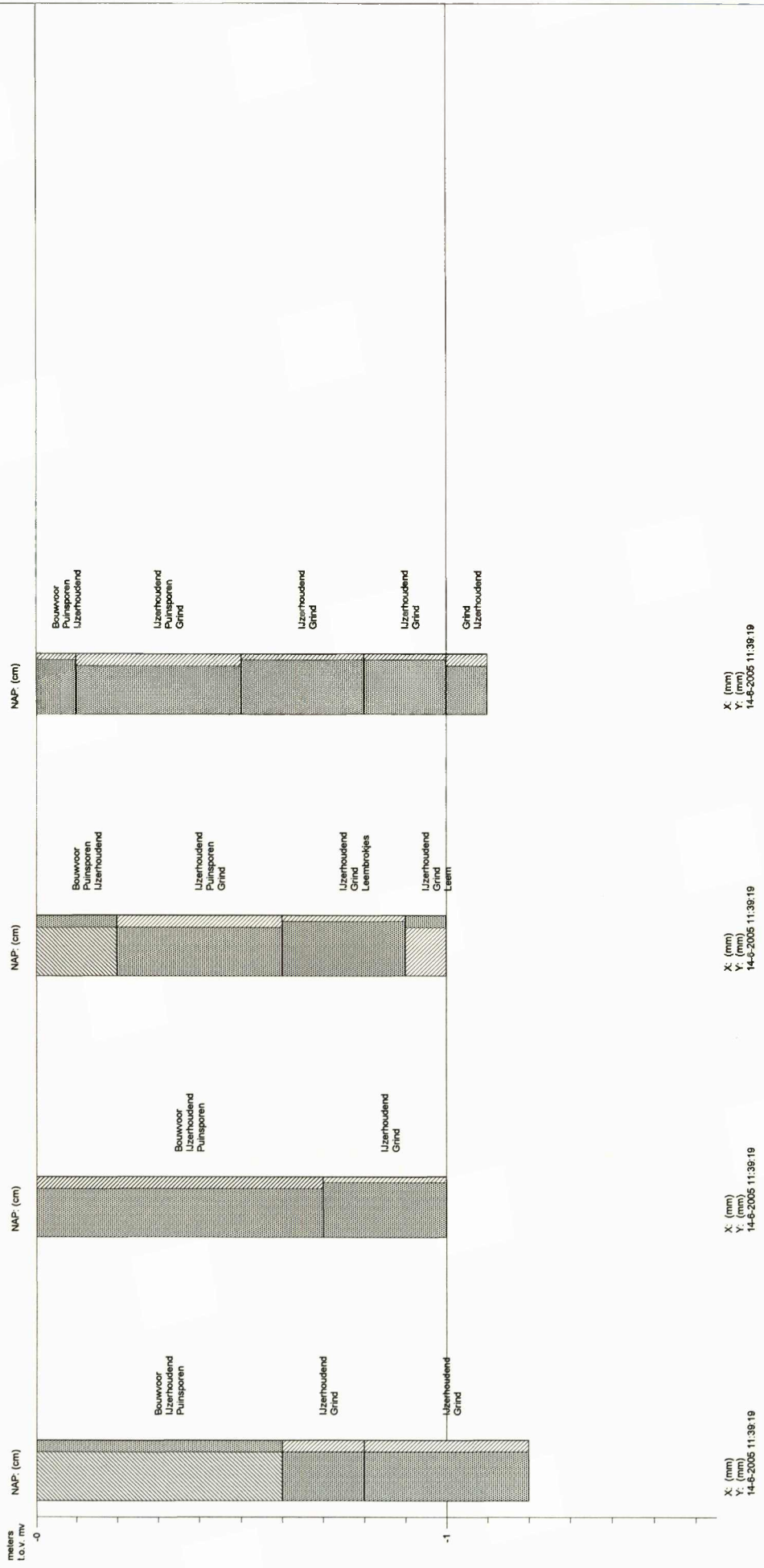
Datum: 15-6-2005	Bijlage:	Blad: 1	Van: 2
------------------	----------	---------	--------

07 BIJZONDERHEDEN

08 BIJZONDERHEDEN

09 BIJZONDERHEDEN

10 BIJZONDERHEDEN

Opdrachtgever : HKB Stedenbouwkundigen	
Projectnaam : Noordhorn	
Projectlocatie : Hamsterpad	
Projectnummer : Steekproef5-6/8	
Analyse parameter :	
BOORPROFIELEN	
Getekend volgens: NEN5104	
Datum: 15-6-2005	Bijlage: Blad: 2
	Van: 2

TABEL OVERZICHT VELDWAARNEMINGEN

Opdrachtgever : HKB Stedenbouwkundigen
Projectnaam : Noordhorn
Projectnummer : Steekproef5-6/8
Projectlocatie : Hamsterpad

Meetpunt	Traject (cm-mv)	Grondsoort	Kleur	Bijzonderheden(mate) Geur(sterkte)
01 Boring	0 - 10	ZAND matig fijn , zwak siltig,	2.5Y4/3 bruin	Opgebracht Puinsporen IJzerhoudend Grind Grind IJzerhoudend
	10 - 80	ZAND matig grof, sterk siltig	2.5Y4/3 bruin	
	80 - 165	ZAND matig grof, zwak siltig	10YR4/3 bruin	
02 Boring	0 - 50	ZAND matig fijn, sterk siltig	2.5Y4/3 bruin	Bouwvoor Puinsporen IJzerhoudend IJzerhoudend Grind IJzerhoudend
	50 - 52	ZAND matig grof, sterk siltig	7.5YR3/3 dbruin	
	52 - 80	ZAND matig grof, zwak siltig	10YR6/2 lbruin	
03 Boring	0 - 65	ZAND matig fijn, sterk siltig	2.5Y4/3 bruin	Bouwvoor IJzerhoudend Puinsporen Grind IJzerhoudend
	65 - 105	ZAND matig grof, zwak siltig	10YR6/2 lbruin	
04 Boring	0 - 70	ZAND matig fijn, sterk siltig	2.5Y4/3 bruin	Puinsporen IJzerhoudend Bouwvoor IJzerhoudend Grind
	70 - 110	ZAND matig grof, zwak siltig	10YR6/2 lbruin	
05 Boring	0 - 35	KLEI, sterk zandig	2.5Y4/3 bruin	Bouwvoor IJzerhoudend Puinsporen IJzerhoudend Grind Puinsporen Stenen
	35 - 60	ZAND matig grof, sterk siltig	2.5Y4/2 grijs	
	60 - 61 61 - 100	ZAND matig grof, sterk siltig ZAND matig grof, zwak siltig	7.5YR3/3 dbruin 10YR6/2 lbruin	
06 Boring	0 - 30	KLEI, sterk zandig	2.5Y4/3 bruin	Bouwvoor IJzerhoudend Puinsporen Grind IJzerhoudend Stenen Puinsporen IJzerhoudend Grind IJzerhoudend Stenen Grind
	30 - 60	ZAND matig grof, sterk siltig	2.5Y4/2 grijs	
	60 - 62 62 - 80	ZAND matig grof, sterk siltig ZAND matig grof, sterk siltig	7.5YR3/3 dbruin 10YR6/2 lbruin	
	80 - 100	ZAND zeer grof, zwak siltig	7.5YR5/3 bruin	
07 Boring	0 - 60	KLEI, sterk zandig	2.5Y4/3 bruin	Bouwvoor IJzerhoudend Puinsporen Grind IJzerhoudend Grind IJzerhoudend
	60 - 80	ZAND matig grof, sterk siltig	10YR6/2 lbruin	
	80 - 120	ZAND matig grof, sterk siltig	10YR7/4 loranje	
08 Boring	0 - 70	ZAND matig fijn, sterk siltig	2.5Y4/3 bruin	Puinsporen IJzerhoudend Bouwvoor Grind IJzerhoudend
	70 - 100	ZAND matig grof, zwak siltig	10YR6/2 lbruin	
09 Boring	0 - 20	KLEI, sterk zandig	2.5Y4/3 bruin	Bouwvoor IJzerhoudend Puinsporen Grind
	20 - 60	ZAND matig grof, sterk siltig	2.5Y4/2 grijs	

TABEL OVERZICHT VELDWAARNEMINGEN

Oprichtgever : HKB Stedenbouwkundigen
Projectnaam : Noordhorn
Projectnummer : Steekproef5-6/8
Projectlocatie : Hamsterpad

Meetpunt	Traject (cm-mv)	Grondsoort	Kleur	Bijzonderheden(mate) Geur(sterkte)
09 Boring	20 - 60	ZAND matig grof, sterk siltig	2.5Y4/2 grijs	Puinsporen IJzerhoudend
	60 - 90	ZAND matig grof, zwak siltig	10YR6/2 lbruin	Leembrokjes Grind IJzerhoudend
	90 - 100	LEEM, sterk zandig	5Y6/2 groen	Grind IJzerhoudend Leem
10 Boring	0 - 10	ZAND matig fijn , zwak siltig,	2.5Y4/3 bruin	IJzerhoudend Puinsporen
	10 - 50	ZAND matig grof, sterk siltig	2.5Y4/2 grijs	Bouwvoor Grind Puinsporen IJzerhoudend
	50 - 80	ZAND matig grof, zwak siltig	10YR6/2 lbruin	Grind IJzerhoudend
	80 - 100	ZAND matig grof, zwak siltig	7.5YR3/3 dbruin	Grind IJzerhoudend
	100 - 110	ZAND matig grof, sterk siltig	2.5Y4/2 grijs	Grind IJzerhoudend